

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ք

ՊՈՒԼՎԱՐԻԱ

Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 Ֆր

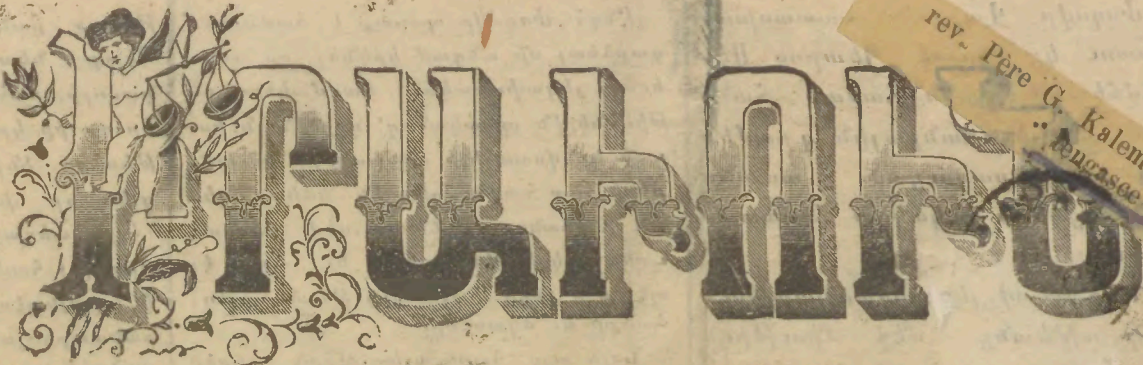
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու քիչը մեկ ծրարով
Տարեկան 14 Ֆր.
Վեցամսեայ 7 Ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2 60 Տոյ.
Վեցամսեայ 1.50 Տոյ.
ԿԱՆԵԻԿ

ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ ՏՈՂԸ
20 ՄԵԹ.

Վ Ի Ր Ա Գ Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Յ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏՍԵՐԱԿՈՒԻ ՈՄԵՆ ՀԱՐԵՔԵԼԱԹԻ Ի Ի ՀԱՅԱՍՏ

Հ Ա Ս Ց Ի

Redaction du Journal

«Iraounk»

(Bulgarie) VARNA

Редация

на ВѢСТНИКЪ

«Иразунк»

ВАРНА

Գրադարանը եւ չեմ
որոշիր

ՈՍՏՈՒՄ

Ռուսիոյ Բ. Պետական Տոււման լուծուեցաւ։ Չարը Տոււմային լուծումը հաշակող իր հրովարտակին մէջ նաեւ յայտարարեց անմիջապէս թէ Գ. Տոււմային ընտրութիւնները պիտի կարարուին սեպտեմբեր 1ին և բացուիլ պիտի ըլլայ նոյեմբեր 1ին։ Բայց Գ. Տոււմային համար ընտրական նոր օրէնքը որ հրատարակուեցաւ, կարգ մը սեղմումներ կը բերէ իր հետ, մանաւանդ ծայր երկիրներու համար։ Այս անգամ ամբողջ երեսփոխաններուն թիւը պիտի ըլլայ միայն 442 որոնցմէ 403ը եւրոպական Ռուսիայէն, 15ը ասիական Ռուսիայէն, 10 կովկասէն և 10 Բոլոնիայէն, իսկ թուրքաստանը բոլորովին կը զրկուի երեսփոխաններ զրկելու իրաւունքէն։

Ծայրայեղ ազատականներու, մանաւանդ ընկերվարական և անկախականներու անիրաւախոհ վարմունքը ուղղակի պատճառ եղաւ Տոււմայի լուծումին և ընտրական նոր սեղմումներուն։ Այլապէս ընտրական իրաւունքը կազմող Գաւառներու (սահմանադրական և անկախականները) խոհական ընթացքին, անգոր էին իրենց յետադիմական գաղափարները առաջ բերելու նոյնպէս ալ ձախակողմի ծայրայեղ ընկերվարականները կալ յեղափոխականները իրենց ոտուով քաղաքականութիւնը չպիտի կրնային յաջողցնել շնորհիւ նոյն Գաւառներու չափաւորող ու ներդաշնակող ռուսներու իր բարեխառն կազմով կողմէն էր առաջնորդ անտիճան Ռուսիան կատարեալ սահմանադրական երկրի մը վերածելու։ Բայց աւա՜ղ որ ընկերվար-աւաճարականները (սոսիալ-դեմոկրատ) սահմանադրական օրինական ճամբուն դէմ դաւելով պատճառ եղան բաւական առաջացած գործը քանդելու և նո-

րէն ետ դառնալու։

Ռուս ընկերվարականներու Հոնտրայի մէջ վերջերս գումարուած ժողովը որոշած էր ամեն գնով արգելք ըլլալ Տոււմային գործերուն, նոյն իսկ եթէ իրենց գաղափարներուն համապատասխան ըլլային այդ գործերը։ Եւ այս որոշումը տուած էին այն պատճառաւ որ ռուս ընկերվարականները կը բաղձային Ռուսիան անկախական հանրապետութեան վերածել անյապաղ։ Անոնց այս բաղձանքը հակառակն ոտուով մըն էր նոյն իսկ յաջ ազատականներու մեծամասնութեան։ Ասոնք կը ըսէին թէ Ռուսիոյ ժողովուրդը բնաւ պատրաստուած չէ հանրապետութեան։ այդ ժողովուրդի ըստուար մեծամասնութիւնը, տգէտ և մոլեռանդ մութիւնը, գեւ հեռու է առանց Չարի Ռուսիա ըմբռնելէ։ Հետեւեալ տարիներ պէտք են այդ տգէտ մեծամասնութիւնը դաստիարակելու և պատրաստելու, որպէսզի կարելի ըլլայ յառաջիկային անոնց ըմբռնել ու ընել տալ աստիճանաբար այն ինչ որ կը պահանջէ ընդհանուրին շահը։ Սակայն ընկերվարականները ատիճան չը ճանչցող ու սպասել չը սիրող կազմակերպութիւն մը ըլլալով միայն ոտուով մը ուղեցին սանդուխտ յանկարծ վեր բարձրանար, նոյնիսկ ժողովուրդէն բերաւ որոշ գոհեր տալու գնով։ ու ծրագրեցին Չարին, մեծ գուրսերուն և նախարարապետին քաղաքականութիւնը քաղաքականութիւնը չպիտի կրնային յաջողցնել շնորհիւ նոյն Գաւառներու չափաւորող ու ներդաշնակող ռուսներու իր բարեխառն կազմով կողմէն էր առաջնորդ անտիճան Ռուսիան կատարեալ սահմանադրական երկրի մը վերածելու։ Բայց աւա՜ղ որ ընկերվար-աւաճարականները (սոսիալ-դեմոկրատ) սահմանադրական օրինական ճամբուն դէմ դաւելով պատճառ եղան բաւական առաջացած գործը քանդելու և նո-

կառավարութիւն մը նոյն իսկ հանրապետական իսկ ըլլար, պատաւորուած էր դաւաճանութեան մէջ բռնուող երեսփոխանները դատի ենթարկել։ Ահա այս ընել ուղեց Սթոլիբինի նախարարութիւնը։ Բայց Տոււման գաղափար տեղով հանդերձ ընկերվար և անկախական կուսակցութեան այդ

գաղափարական վարմունքը, ի նկատի ունեցաւ երեսփոխաններու անձեռնմխելութիւնը և մերժեց ընդունիլ կառավարութեան առաջարկութիւնը 16 երեսփոխաններ ձերբակալելու համար։

Ահա այս եղաւ գլխաւոր և վերջին պատճառը Տոււման լուծելու։ Անբնական ոտուով փորձողները այսպէս իրենք աւելի տուին որ սկսուած և բաւական յառաջացած գործը կասի ու կրկին շատ ետեւէն վերսկսուի վատնում ժամանակի վատնում ջանքերու և արիւնի։

Ըստած է ու շատ կրկնուած թէ «ընտրութեան մէջ ոտուով չկայ»։

ԴԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐ

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է ռուս Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան վերաբերեալ գաղափարութիւնը։ Չարին, կայսերազուններուն եւ նախարարականին դէմ։

Լուծեալ Տոււմայի վերջին նիստին մէջ նախարարապետին արտասանած ճառէն յետոյ Բեդրսպուրկի վերաբերեալ արեւմտի Ընդհ. գաղափարը Մ. Դամիշանսքի, բեմ բարձրացաւ քաղաքականութեան թուղթերով, եւ բացատրեց Տոււմային ամբաստանութեանց փաստերը։ Հաստատեց թէ 55 սոսիայիսթ-տէմոկրատ երեսփոխաններ կազմած են յեղափոխական զինեալ ընկերութիւն մը։ որպէս զի անկախութիւն առաջ բերին բանակին մէջ և Չարը գահընկէց ընելու։ Ռուսիոյ մէջ քաղաքական հանրապետութիւն մը հաստատելու համար, իւր շարժումին իր սեպ-նորդ ցոյց տուցան 16 երեսփոխաններ։ ուստի անոնց ձերբակալուածը անհրաժեշտ գաղափար է։

Բեդրսպուրկի ոտուով անտիճան մայիս 18ին իմացաւ թէ Ռուսիայի սոցիալիսթ տէմոկրատ Մ. Օզով երեսփոխանին տանը մէջ միթիւններ կը գումարուէին սոսիայիսթ տէմոկրատ կուսակցութեան կողմէ, այդ միթիւններուն ներկայ կը գտնուէին զինուորական յեղափոխական կազմակերպութեան անդամները։ Այս անդակներէն հաստատուեցաւ յետոյ այդ կազմակերպութեան անդամներէն ոմանց ձերբակալութեամբը։ Խոյ գարկութիւն մը

կատարուեցաւ Մ. Օզովի անկարանին մէջ, որ Մայիս 20ին Տոււմային մէջ հարցապնդումի մը առիթ տուաւ։ Դրտնուեցան մեծ քանակութեամբ փաստաթուղթեր ապացոյցանող յանցաւորութիւնը սոսիայ տէմոկրատ երեսփոխաններուն բաւմէն 55 անձերուն։

Ընկերութիւնը ինչ ինչ միջոցներ ձեռք առած էր ջնջելու համար արդի կառավարութիւնը։ Անիկա յարաբերութեանց մէջ մտած էր գաղտնի ընկերութեան մը հետ, որ կը կոչուի «Կեդրոնական գոմիթէ ռուս սոսիայ տէմոկրատներու աշխատանքի կուսակցութեան»։ Եւ այս կուսակցութեան Բեդրսպուրկի մէկ պատուիրակութեան հետ, նոյնպէս ալ տեղական կարգ մը գոմիթէներու հետ որոնք կապակցած են կեդրոնական գոմիթէին։ Ընկերութիւնը կեդր. գոմիթէին տարածաբար տակ դրուած էր եւ հրահրութիւն կը կատարէր այն գաղտնի գոմիթէներուն գործերուն վրայ, որոնք հաստատուած են կայսրութեան շատ մը կեդրոններուն մէջ, պատրաստուելու համար ժողովրդական ապստամբութիւն մը։

Ընկերութիւնը իր չրջաբերականներուն մէջ, որոնք կը շրջէր գաւառներու իր գոմիթէներուն, հրաման կընէր ժողովուրդը ապստամբեցնել ընդդէմ Չարին, կառավարութեան, երեսփոխաններու և կալուածատէրերուն։ Անիկա կը յանձնարարէր գաղտնի ընկերութիւններ կազմել գիւղացիներու, գործաւորներու եւ զինուորներու մէջ, եւ ընդհանուր եղանակաւ օգտուիլ այն զգուհութեան եւ քրդութեան որ կեդրոնն ունի քաղաքային գաղափարներուն մէջ, ապստամբութիւններ պատրաստելու համար։

Վերջապէս հաստատուած է թէ երեսփոխան Կէրուս որ ընկերութեան ազգեցիկ անդամն է, յունիս 12ին կազմակերպած է Բեդրսպուրկի մէջ գաղտնի ժողով մը, ուր տեղեկութիւն տրուած է այն յարաբերութեանց մասին որ կար ընկերութեան գոմիթէին եւ վիշնայի ու Բեդրսպուրկի պահակ զօրաց գաղտնի ընկերութիւններուն միջեւ։ որոնք իր ստացած էին իրենց գործակցութիւնը։ Կարճ խօսքով, այս ընկերութիւնը կազմակերպած է յեղափոխական ընդարձակ որոգական։ Եւ եւ այս նպատակաւ կազմած է հակօրինական գոմիթէներ։ Խոյ մասնակցող 55 երեսփոխանները պէտք է արգարութեան առջեւ քաջուին, եւ անոնց մէջէն 16ը հարկ է անմիջապէս ձերբակալուին։

Ընդդ. գաղափարը այսպէս իր ամբաստանութիւնները փաստաթղթերով պարզել է ու պահանջը դնել յետոյ բեմէն վարելու։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Դրոշակի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովի կարգ մը որոշումները: Ըստ այդ որոշմանց կարգիլուի բռնի հանգանակութիւնը իբր բացարձակ չարիք:

Նոյն ժողովը որոշած է ընդունիլ ցուցական գործունէութիւնը շարունակելու անհրաժեշտութիւնը կազմակերպութեան առաջիկայ տակտիքի մէջ: Նաեւ ձգտել ապահովել թիւերի միջնակայ դժգոհ տարրերի գործակցութիւնը:

Արշաւարմաբերու մասին ալ ժողովը սա եզրակացութեան եկած է.

1) Ապագայում մեր մղելիք կուի մէջ. այլ և այլ յեղափոխական ձեռնարկներին հետ միասին՝ արշաւարմաբեր ևս օգտակար լինել, երբ ներսի վարիչ մարմինները վստահ են, որ այդ խմբերը կը դարձնեն կռիւն ազդու, լայն և յարատև:

2) Դիվիզիոններ ձեռք առնել՝ միջինի միջին սկզբունքով կամ այլ ձևով, առանց վարձի, մարտական գաշնակցական խմբեր մարզել՝ ապագայ այդ օրինակ գործողութիւններին համար:

Կուսակցականներու մէջ ծագած վէճերու համար Ընդհ. Ժողովը ընդունած է միջկուսակցական իրաւարար ատեաններով կարգադրել խնդիրը:

Դալով Վարդօի խնդրին՝ Ընդհ. Ժողովը որոշած է.

Ա) Արեւմտեան Բիւրօյի միջոցով պահանջել որ Վարդօն իւրացուցած 12,112 Ֆր. գումարը վճարէ յայտարարելէն 15 օրուայ ընթացքի մէջ:

Բ) Դրոշակի մէջ յայտարարել Վարդօի վերջնական արտաքսումը Դաշնակցութենէն՝ իբրեւ զեղծարար, յեղափոխութիւնը արատաւորող անբարոյական անձնաւորութիւն:

Ժողովը Վարդօն պատասխանատու կը նկատէ Պետրոս Օէրէմեանի գրքին համար հանցանակութեան համար հանցողի ինքնադատացած է առանց յստակացնել իսկական նպատակին:

Դաշնակցութեան մէջ միութիւն կայացնելու խնդրոյն, հետեւելու կը կարդանք որոշումներու շարքին մէջ.

1) Լսելով Հնչակեան Պարզի կեդրոնի վարչութեան պաշտօնական դիմումը, ուղղած Ընդհ. Ժողովին՝ «Հայ Յեղ. կուսակցութիւններին կօնգրէի, միջկուսակցական ատեանի եւ համերաշխութեան մասին, ինչպէս եւ այդ առիթով ժողովականներէ յայտնուած կարծիքները Հնչակեան այլ և այլ հատուածներին ընդմէջ գործունէութեան վերաբերմամբ, Ընդհ. Ժողովը.

1) Նկատելով որ Դաշնակցութեան եւ Հնչակեան հատուածներին մէջ համերաշխ գործակցութիւնը կարող է տեղի ունենալ միայն այն դէպքում, երբ Հնչակեան տեղական մարմիններն իրենց առօրեայ ընթացքով եւ յեղափոխական գործունէութեամբ վստահութիւն կը ներշնչեն Դաշնակցական տեղական մարմիններին:

2) Նկատելով որ կուսակցական հողի վրայ տեղի ունեցած ընդհարումները իրենց ցատկի հետեւանքով, վնասում են համերաշխութեան գործին եւ պահանջում են խաղաղեցնող միջոցների կիրառութիւն:

3) Ընդունելով որ Յեղ. կուսակցութիւնների կօնգրէի հարցը լուրջ նշանակութիւն եւ գործնական արժէք կարող է ունենալ այն դէպքում միայն, երբ երկուստեք բացի գաշնակցական մարմիններից, գոյութիւն կուենան նաեւ Հնչակեան եւ այլ մարմիններ:

Որոշեց.

ա) Հայ Յեղափոխական կուսակցութիւնների կօնգրէի գումարումը ներկայումս համարել վաղաժամ:

բ) Միջկուսակցական ատեանի առաջարկը ընդունել (համաձայն ներկայ ժողովի նախօրոք որոշման):

Դրա հետ միասին ժողովը յոյս է յայտնում որ առաջին կէտում յիշած պայմանների առաջ գալով՝ ապագայում հնաբաւոր կը դարձնեն Դաշնակցութեան համերաշխ գործակցութիւնը հայ յեղափոխական այլ մարմինների հետ:

Ընդհ. Ժողովը պարտք է համարում դարձնել մի անգամ կրկնել, որ այլեւայլ յեղափոխական կազմակերպութիւններին պատկանող՝ գործին ներդրած եւ վստահելի անհատներն եւ խմբերն հետ համերաշխօրէն կռիւ մղելու ընդհանուր թշնամու դէմ (մանաւանդ երկրի մէջ) եղել է եւ այժմ էլ պէտք է լինի Դաշնակցութեան բաղձանքը եւ ձգտումը:

Նոյն այդ համերաշխութեան գործը պատրաստելու համար Ընդհ. Ժողովը յանձնարարում է բոլոր իր մարմիններին՝ ամէն կերպ խոյս տալ կուսակցական ընդհարումներից եւ ծագող վէճերն ու թրիւրեւացութիւնները լուծել յիշատակած միջկուսակցական ատեանի միջոցով:

ԱՐԱՐԻՍ

Քուռիէ Էօրօքեհնէ

Եւ մէկնի մայրաքաղաքը կրկին զբաղեցնաւ ապստամբներէն որոնք՝ աջակցութեամբ պատերազմաւոր Վահագնի գեղերու, արիւնալի յաղթանակ մը տարին Միւնիխ փաշայի թուրք զօրաց վրայ: Պոլսէն Լօստրայի մէկ թերթին ուղղուած հեռագիր մը կը հաս. տատէ այն նախորդ լուրը թէ կանոնաւոր բանակէն վեց գունդեր բոլորովին ջնջուեցան Սանաայի պարսպներուն առջեւ: Ապստամբ Շէյխերուն բազմաթիւ հեծելազօրքերէն յանկարծակի եկած օսմանեան հետեւակ զօրքերը յամառութեամբ ինքզինքնին պաշտպանեցին որչափ ատեն որ կրցան իրենց հերետախները գործածել, բայց զօրքին պակսութենէն եւ ռազմա-միջերկր սպառնելով, զրկուեցան պաշտպանութեան լաւագոյն միջոցէն եւ շարքերին ձգեցին ապստամբ փնտռելու համար քաղաքին մէջ, իհա այս վայրկեանին էր որ կոտորածը սկսաւ, որովհետեւ յաղթող Արաբները բնաւ չէին խնայել թուրք զինուորներուն: Սանաայի տէր ըլլալով հանդերձ, Կ. Պոլսոյ կառավարութեան կողմէն հազար ջոկով Եւ մէկ զրկուած բանակը չէր կրցած զսպել ապստամբութիւնը որ տարածուած է Ասիի բոլոր երկիրը: Մայրաքաղաքին (Սանաա) պատերուն ևս եւր ջաշուած թուրք իշխանութիւնները ոչինչ ըրին ժողովուրդին զգացումները սիրաշահելու համար, այլ ընդհակառակը սպաները եւ զինուորները ամէն օր բռնութիւններ ի գործ կը դնէին ինչպէս որ

թուրք բանակին սովորութիւնն է: Պէտք է նկատել ունենալ թէ ի մասնաւորի, մահմետական ժողովուրդ մըն էր որ իր կրօնակիցներուն վայրագութեանցը ենթարկուած էր: Նոյնպէս գլխաւոր վաճառականներու եւ երեւելի տեղացիներու արտաքսումները վրդովիչ համեմատութիւններ ստացած էին, այնպէս որ կատարելիք զանոնք բանտարկելով եւ ծեծել տալով կը ստիպէր որ քաղաքէն հեռանան:

Ահաւասիկ Եւ մէկնի կրկին օսմանեան տիրապետութենէն կը խուսափի. եւ քիչ հաւանականութիւն կայ որ Սուլթանը, հակառակ իր բաղձանքին, ի վիճակի ըլլայ նոր բանակ մը զրկելու վերսկսելու համար անվերջանալի պատերազմ մը: Հօտէյտայի, Պէյթ-էլ-Գագիւնի Շէյխերը եւ Նէճրանի հարաւային մասը կուզեն ճանչնալ կրօնական իշխանութիւնները իմասի մը որ Սանաայի մէջ պիտի գահակալէ, երբ անկախ զեղեր պաշտպանողական գաշնակցութիւն մը կազմեն առանց օտար պետութեան մը գերիշխանութեան:

Շատ խօսուած էր թէ Անգլիա խոստացած է աջակցիլ անկախ արաբական պետութիւն մը հիմնելու համար, բայց բան մը չերեւար այս տարածայնութիւնը հաստատող, ոչ ալ Գերմանիոյ կողմէն ապստամբներուն զէնքեր յանձնուելու մասին փաստ մը:

Ճիշդ է որ այս վերջիններու շատերը հին Մավզէրեան հրացաններով զինուած են, միայն պէտք չէ մոռնալ թէ զէնքերու եւ միջերկրեան մագաւններ գոթիւնը միշտ կայ Ատենէն եւ Պարսկական ծոցէն կարմիր ռօմա եզերքներէն ներս: Ինչ որ ալ ըլլայ, Հաւատացեալներու հրամանատարին (Սուլթանին) բարոյական ազդեցութիւնը արդէն շատ ինկած է Արաբներու այս վերազարթնումով, որոնք չեն ուզեր այսինքն ճանչնալ Պալիֆէին նուիրականութիւնը, այն միակ տիտղոսը որ զանոնք կը կապէր Սթանպուլի պալատին:

Եւ սակայն Արաբական թերակղզւայն սա ազգային զարթնումը հանդիպեցաւ հեղրոնական Ասիոյ իսլամական շարժումին: Արդէն Ռուսիոյ հպտակութեան տակ գտնուող խանութիւններուն մէջ բնիկ տարրը կը ցցուի մոսկովական իշխանութեան առջեւ եւ նոյնիսկ Պալատայի մէջ կուսակցութիւնը իմաստութիւնը ունեցած է իմիջին վերադարձնելու մաս մը անոր հին առնձնաշնորհումներէն եւ անոր յանձնելու երկրին վարչութիւնը: Կէս քաղաքական կէս կրօնական այս թոյլտուութիւնը վե-

Ա. ՇԻՏԱՆԵԱՆ

83

ԱՌԱՋԱԿԱՊԵՏԸ

ՄԱՍԻՆ ՉՈՐՈՐՈՐԴ

ԿԱԽԱՆԱՆԸ

(Շար. նախօրոք թիւին)

Աւագակապետը Հայերու քով չը նստեցաւ. պարսկի վաճառականներ կային, անոնց խառնուեցաւ:

Ժամը ստատուան երկուքին կը մօտենար. փայտէ վանդակապատ մը կը բաժնէր ժողովուրդը դատաւորներու յատկացուած անկիւնէն: Հոն երկայն եւ լայնակ սեղան մը դրուած էր:

Կանաչ չուխայով մը ծածկուած: Չնարակէ կազմարնոց մը եւ երկու կազմարներ կային: Մեկ երկու կտոր թուղթ ու հաստեկ գիրք մը կը տեսնուին սեղանին վրայ: Այս էր բոլորը...

Կէս ժամէն աւելի սպասեց Աւագակապետն ու նայեցաւ այդ հրէշային մեքենայութիւններով արեւայի սեղանին, որ թափուր է:

Ահա քովէն դուրս մը բացուեցաւ ու ներս մտան երեք անձեր: Մին մօլլա մըն էր, իսկ երկուքը քաղաքական հագուստով մարդիկ:

Օհ, այդ մարդիկ... Աստուած իմ, անոնց աչքերու մէջ ուրուստուցած էր զինուորան խաւարը, եւ թիւ մը ննկութիւնը կը թրթորար շրթները: Ներս լսկիւն կազմուածքին վրայ: Չարութեան, վատութեան ու անիրաւութեան մարմնացումն էին անոնք. որ մարդու կերպարանքով նկարագիր մը

կը ներկայացնէին, ծածկելով իրենց բովանդակ սեւութիւնը:

Իրարու ետեւէ սեղանին շուրջը շարուեցան դատաւորները: Պահ մը խորին լռութիւն մը տիրեց... պահ մը զարհուրելի սոսկում մը անցաւ այդ ընդարձակ սրահին մէջ ծայրէն միւսը: Բազմութիւնը դառն անձկութիւնէ մը կը խնդրէր: Զգացումի եւ արեւան ձգողութիւնէ մը մորմոքուած արտերը կը ճշուէին իրենց բովանդակ դատաւորին մէջ:

Ու հոն, այդ արեւնալի, այդ եղեռնական, այդ բարբառոսական ժողովուրդի մը զարհուրելի չէնքին ներքեւ կը սպասէին ամենքն ալ...

Ո՞վ պիտի գար...

Որո՞ւ կը սպասէին:

Ու ահա մեծ դուռը ճնշումով մը բացուեցաւ ու չորս ոստիկաններու առաջնորդութեամբ ներս բերուեցաւ մեր հակայ Զինակիրը՝ Վարդօն:

Աւագակապետը կեցած տեղը սարսուռաց...

Վարդօն սեւ, խաբլած ու մթնոտած ամբողջ մը ջրայ նստեցաւ:

Ան ատեն հարցաքննիչ դատաւորը տեղէն վեր ելաւ ու կարգաց տեղեկագիր մը գոր տուած էր ոստիկանութեան տեսուչը:

«Յիշեալը, ըսա իր վկայութեան, քանութեւ տարու է եւ ծնած է կարնոյ նահանգին պատկանող գեղի մը մէջ: Անունը Աւագ է, իսկ մականունը՝ Լեւոնեց... Ծարիսերէ ի վեր Աւագակապետի կապիւր եղբոր ինքն է՝ որ կայսերական թղթատարին վրայ քաւի մը անգամներ յարձակում ըրած է. ինքն է՝ որ երկրին անիշխանական վիճակ մի տալու ջանք ըրած...»

«Վերջին անգամ իր աւագակ ընկերներով կանոնաւոր զօրքին անձնատուր չըլլալու համար դիմադրելու որոշած է, բայց վիրաւորուած վիճակի

բակենդանացուց այն ժողովուրդները որոնք ճակատագրականութեամբ թրմ. բաժնէին, եւ անոնց յուսադրեց ասիական ապագայ ժր որուն մէջ հարապահանջներ կարեւորութիւն պիտի խնայար: Զնդկաստան, Կեդր. Ասիա, Պարսկաստան եւ Միջագետքի երկիրները կազմափոխութեան ճամբուն մէջ են Արեւմուտքի գործակցութեամբ կամ առանց անոր: Արարին ալ չուզեր ետ մնալ:

Ամէն կերպով Մէքէի Շէրիֆին, Եէմէնի Իմամին, Վահապիթներու մեծ շէյխներուն եւ Մասգաթի Իմամին Երկիրները կոչուած են շարքին մէջ մըտնել այն երկիրներուն որոնք կուզեն մասնակցիլ Արեւելքի մը գործնական կեանքին որ անկասկածելի կը թուի:

ՀԱՆՈՒՌ ՌԷՆՈՒ

ԲԱՐԻՔԻ ՆԱԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

— — — — —

Մայիս 16ի հինգշաբթի իրիկունը տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայկ. Միութեան Ընդհ. Ժողովը Տ. Յ. Իսկէնտէրի առօրեայ ատենապետութեամբ:

Պ. Զօպանեան Տնօրէն Խորհրդոյ ատենադպիրը, սկսաւ կարդալ Միութեան տարեկան տեղեկագիրը, որմէ կը քաղենք հետեւեալները:

Ա. — Փարիզի Արեւելեան լեզուաց վարժարանին մէջ հայերէնի դասախօսութեան ամպիոնը պիտի վերնար կը պարզ կրկնողի պաշտօնին պիտի վերադառնայ: — Ինչպէս «Բանասէր» գրած էր ժամանակին: Ատենադպիրը յանուն Փ. Հ. Միութեան կը դիմէ Պ. Բլէմանսօն խնդրելով որ շարունակուի հայերէնի դասաւանդութիւնը ըստ ատանոյն Պ. Բլէմանսօն կ'ապահովցնէ: Պ. Ատենապետը որ պիտի շարունակուի հայերէնի դասաւանդութիւնը եւ այդ մասին համաձայն են Պ. Պրիանի հետ:

Բ. — Յաւակցական եւ միանգամայն շնորհաւորական հեռագիր մը առ Պարսից Վեհ. Շահն. իր մեծանուն հօր եւ բարի Վեհապետին մահուան առթիւ: Պարսկաստանի Պատրազադը, յանուն Շահին, շնորհակալութեան հետագոր մը զրկած է Միութեան:

Գ. — Շնորհաւորական հեռագիր մը Ռուսիոյ Տուժայի ատենապետ Պ. Կոլոմիցի, յարատեւութիւն եւ արդիւնաւոր գործունէութիւն մաղթող:

Դ. — Շնորհաւորական նամակ մը

Նգրպտոսի Հայ Բ. Ը. Միութեան Սյոնի մամակը մինչեւ հիմա անպատասխան մնացած է:

Ե. — Նոյնպէս շնորհաւորական նամակ մը Բագուի Հայոց Կուլտուրական միութեան, որ սիրուն պատասխանով մը փոխարինած է փափաքելով սիրտ եղբայրական կապ հաստատել երկու Միութեանց միջեւ, քանի որ նպատակին իրարու շատ մօտ է, եւ իրար խրախուսեն, ու միմիանց գործակցին միջոցներու ներածին չափ:

Զ. — Մատենադարան — Ընթերցարան մը հաստատուած է ուր արդէն սկսած են գրեթեական նուէրներ հասնիլ: Ա. ռաջին նուիրատուներն եղած են Պրն. Տ. Տօղրամաճեան, Յ. Իսկէնտէր, Բըմիշկ Ա. Բարսեւան եւ Ն. Շ.:

Է. — Հազար ֆրանք յատկացուած է կոմիտաս վարդապետի ժողովրդական երգերուն 12 հատին ձայնանշաններու տպագրութեամբ համար 250 ֆրանք յատկացուած է Պ. Մ. Մատենեանի աւարտաճառին (թէյ) տպագրութեան համար որ գեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մըն է հայ ժողովրդական բանաստեղծութեան վրայ:

Պ. Մ. Մատենեան, բնիկ Թրքահայաստանցի, աշակերտած է Էյմիածնայ Գէորգեան ձեռնարանին, Փարիզ եկած ատեն (1903) բաւ մը ֆրանսերէն չէր գիտեր: Այսօր իր տղթորան անցուց չորս տարուան աշխատութեամբ մը: Երեք-չորս ուսանողներու, իբր թեթեւացում մը իրենց ծախուց երեք-չորս հարիւր ֆրանք տրուած է: Հարիւր բուպիլի զրկուած է Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան ֆոթֆ Մատի կատարած Անիի պեղումներուն նըպաստահաւաք մասնախումբին բաժնեւոր համար:

Ընդհ. Ժողովը ասոնք լսելէ յետոյ շնորհակալութեան քուէ առաջարկեց Տնօրէն Խորհրդին, իր արդիւնաւոր գործունէութեան համար, եւ միաձայնութեամբ վերընտրեց Տնօրէն Խորհրդոյ վիճակաւ գաղտնիք մը անդամներ, որք են Պ. Պ. Յ. Իսկէնտէր Հ. Մէլիքեան եւ Ս. Զօպանեան:

Որոշուեցաւ նաեւ ըստ կանոնադրի հարիւրին քսան ընկերութեան եկամուտէն Բրէտի-Լիօնէի գրամատան մէջ պահել, գնելով արժէքաւոր ֆըրանսական թղթեր՝ իբր «ֆօնդ» այսինքն պահեստ:

Միութեան ընդհանուր եկամուտն եղած է 10,459 ֆր. իսկ ծախքն է 2668 ֆրանք:

(«Լուսաբեր»)

ԹՂԹԱԿԻՑ

— — — — —

մը մէջ ձերբակալուած ու ոստիկանութեան յանձնուած է...»

Այս տեղեկագրին ընթերցումէն ետքը՝ նորէն խոր լուսութիւն մը տիրեց:

— Ոստիկանութեան տեղեկագրին ճշտութիւնը չես կրնար ուրանալ. Բ. Կառաւորներէն մին՝ որ նախագահն էր, որովհետեւ զուն բերնով խոստաւանած եւ, հիմա կը մնայ օրինաց քննութիւնը, որ պիտի տրամարդէ քու շարագործութեանց պատիւը... Ըսէ նախքան ինչո՞ւ ոճիրներով հնուցանել կուզես քու կեանքը:

Վարդով խոսող ու անվիճելի նայուածքով մը պատասխանեց.

— Պէտք ունի՞ր...

— Ինչ քանի, ընդհատեց նախագահը:

— Չեմ ըսածին:

— Ոճիրներով...:

— Այո:

ՓՐՈ-ՄԱԿԵՂՈՒ-ԱՐՄԵՆԻԱ ԳՕՄԻԹԷ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

— — — — —

«Նիւ Եօրք Թայմզ» մէջ հրատարակուած տեղեկագրութեան համաձայն Ռուս ժէներալ Կոմս Թ. Սփերտովիչ, Համալս. Ընկերութեան նախագահը, մայիս 19ի կիրակի իրիկունը Նիւ Եօրք մէջ մի քանի հարիւր Հայերու առջեւ ատենախօսեց Հայաստանի, Մակեդոնիոյ, Ալպանիոյ եւ Արարիկ կացութեանց վրայով եւ թելադրեց որ Լոնտոն ու Բարիզ եղածներուն նման կոմիտէներ կազմակերպուին Ամերիկայի մէջ հասարակաց կարծիքը արթնցնելու ընդդէմ Թիւրքիոյ տիրապետութեան այդ երկիրներու վրայ:

Յիշեալին վկայութեան համաձայն նախագահ Ռուզվէլթ, Թուրքիոյ բարեկարգութեան մասին իր ըրած թելադրութեան, պատասխանեց որ բարենորոգումները չպիտի ընեն այն՝ ինչ որ կուզենք որ ըլլար, այլ թէ այդ երկիրները պէտք է ազատ ըլլան, եւ ատիկա ալ ժամանակի ընթացքին մէջ պիտի ըլլայ:

Զօր. Սփերտովիչ ըսաւ թէ Հայերը միշտ ճշմօրէն կ'ուրեշնորդ բաժնուած են իրենց իրենց մէջ եւ կոչ ըրաւ որ միաբանին ու կողմին Յուններու, Արարիկներու եւ Ալպանացիներու հետ մեկտեղ հասարակաց թշնամիին դէմ: Ըսաւ թէ յիշեալ չորս երկիրները 29 միլիոնէն աւելի բնակիչ կը պարունակեն, մինչդեռ անդին Թիւրքիոյ կը մնայ 4 միլիոն, ու ասոնք ալ աւելցուց, երկու հակառակ կուսակցութեանց բաժնուած են, ու կրնայ քաղաքական ներքին պատերազմ ծագիլ որիւէ ատեն:

Զօրավարը իր բանախօսութիւնը լրացունելէ վերջ, Ամերիկեան թերթերու թղթակիցներուն յայտարարեց թէ իր ջանքերը Նիւ Եօրք մէջ այս մասին պարապր գացած չեն եւ թէ նը շանաւոր մարդերու խումբ մը պատրաստած է Փրո-Մակեդոնիա-Ալպանիա Գոմիթէ անունով, եւ կը յուսայ թէ երկու շարքէն պիտի կրնայ ծանուցանել այս կազմակերպութեան մանրամասնութիւնները:

«ԿՈՉՆԱԿ»

— Թշուառական, ինչ ըսել կուզես... հոս գատարան է... բացայայտ խօսէ:

— Ո՞ր կէտն է որ չէք հասկցած, հարցուց Վարդով կատարեալ պազարիւնութեամբ մը:

— Ինչ ըսել կուզես... «որո՞նք են այն մարդիկ որ արդարութեան ու իրաւունքի անուանով շարագործութիւններ կը կատարեն ու կը ծածկեն»:

Դուք:

— Մեք:

— Այո, դուք:

— Բայց պէտք է գիտնալ թէ հոս գատարան մըն է, եւ ոչ լեռ մը... եւ զի մարդիկ որ օրինաց ներկայացուցիչներ են:

— Կը ճանչնամ... եւ կոյր չեմ որ գատարանին ու լեռան տարբերութիւնը չը գիտնամ: Սակայն ըսածներս սխալ չեն:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Վառնայի Ազգային Երկեսի Վարժարան. Հոգաբարձութեան

Մեծ ուրախութեամբ կարգացինք տեղական թերթերուն մէջ Վառնայի Ազգ. Երկ. վարժարաններու տնօրէնին՝ Տ. Խուչպուրեանի անվայել վարմունքը, զորցոյց տուած է Վառնայի կրթական տեսչին հանդէպ:

Ուրախ ենք սակայն հրապարակաւ յայտարարել որ՝ Հոգաբարձութիւնդ, նկատի ունենալով այդ տխուր միջադէպէն յառաջ գալիք ծանր հետեւեալքները ի վրաս Ազգ. վարժարաններուն, անմիջական տնօրինութիւն մը ըրած է հեռացնելով տնօրէնը վարժարանէն:

Այս առթիւ Գործադիր Մարմինս պարտ ունիին կը համարի իր շերմագին շնորհակալութիւնը յայտնել Պատ. Հոգաբարձութեանդ, որ կրնայ Գործադիր Մարմնոյ բարոյական աջակցութեան վրայ մեծապէս վստահ ըլլալ յառաջիկայ դպրոցական շրջանին սփռելու համար Վառնայի Ազգ. երկ. վարժարանները ուսուցչական ձեռնհաս ընտրելագոյն խումբով մը:

Յարգանք

Ատենադպր Ս. Յ. Գուրազարդեան Ատենապետ Ս. Ալպազեան Ռուսչուք 2 Յունիս

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Երեւոյն Ս. Թէքեան — Շնորհակալութեամբ ստացանք Ձեր երկամեայ բաժնեգրին 28 ֆր. մամուլ գնումը զիւրացնելու նպատակաւ զրկուած:

ՍՕՖԻԱ, Եօթն ազգայինք — Յաջորդի Զեր բողոքի մասին:

ՎԱՌՆԱ Հետադրերներուն. — Յոյներու ետ ու եւ գործ կամ խնդր ունեցած չենք: Հաստատեցինք թէ այդ տարաձայնութիւնը Կ. Նիզամեանէ շինուած զննչական սուտ մըն է: Առաւ կըսէ «Շատախօսը առանց սուտի չի կրնար ապրիլ»:

— Լրբութիւն պէտք չէ, ընդհատեց գաղափար մօլլան, որ լուռ կը կենար: Պատասխաններդ օրէնքով ըրէ ու ճանչցիր յանցանքդ:

— Ինչ կուզէք... ահա կըսեմ. ես լուծած եմ վրէժներս անոնցմէ, որոնք իմ արիւնջով, իմ քրտինքովս ապրեցան... ու Ասկից ետքը կուզէք՝ կախելու հրաման տուէք կուզէք՝ խողխողելու, կուզէք՝ հացանի բռնելու. չեմ վախնար իմ կոյր ծոքս պատրաստ է... այդպէս:

Դատարանին ամբողջ սրահը նորէն սարսուղի արհաւիրքով մը լեցուեցաւ:

(Շատուեալ, Երկ.)

